

Ekonomiutskottet

Statsrådets redogörelse om en klimatpolitisk plan på medellång sikt fram till 2030

Till miljöutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om en klimatpolitisk plan på medellång sikt fram till 2030 (SRR 7/2017 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till miljöutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- miljöråd Magnus Cederlöf, miljöministeriet
- konsultativ tjänsteman Pirkko Heikinheimo, miljöministeriet
- överinspektör Johanna Kentala-Lehtonen, miljöministeriet
- trafikråd Saara Jääskeläinen, kommunikationsministeriet
- konsultativ tjänsteman Juhani Tirkkonen, arbets- och näringsministeriet
- direktör Teija Lahti-Nuuttila, Innovationsfinansieringsverket Tekes
- professor Jyri Seppälä, Klimatpanelen
- direktör Mikael Hildén, Finlands miljöcentral
- expert Lotta Mattsson, Finlands Kommunförbund
- branschdirektör Risto Huhta-Koivisto, Finpro Oy
- affärsområdesdirektör Elias Pöyry, Liikennevirta Oy
- teamchef Tiina Koljonen, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- verkställande direktör Harri Laurikka, Bioenergia ry
- verksamhetsledare Jouni Keronen, Climate Leadership Council
- ledande expert Mikael Ohlström, Finlands näringsliv rf
- expert Esa Niemelä, Finsk Energiindustri rf
- ledande expert Janne Peljo, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- skyddsexpert Otto Bruun, Finlands naturskyddsförbund rf
- ekonomisk expert Sampo Seppänen, Företagarna i Finland rf
- ledande expert Martti Kätkä, Teknologiindustrin rf
- utbildningspolitisk expert Leila Kurki, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Skogsindustrin rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter och mål

Redogörelsen om en klimatpolitisk plan på medellång sikt fram till 2030 har ett nära samband med den nationella energi- och klimatstrategin från 2016. Tillsammans genomför dokumenten de klimatpolitiska målen i regeringsprogrammet. Planen på medellång sikt preciserar och kompletterar de utsläppsminskande åtgärder för den icke handlande sektorn som ingår i energi- och klimatstrategin.

Ekonomiutskottet understryker att energi- och klimatpolitiken hör ihop och hänvisar här till sitt betänkande om redogörelsen om en energi- och klimatstrategi (EkUB 8/2017 rd – SRR 7/2016 rd). I det följande ingår ståndpunkter som delvis ingår i betänkande eller som kompletterar det som utskottet framhållit tidigare. Ekonomiutskottet bedömer redogörelsen utifrån sitt ansvarsområde och koncentrerar sig i synnerhet på sambanden mellan klimatpolitik och ekonomi.

Bestämmelser om en klimatpolitisk plan på medellång sikt finns i klimatlagen (609/2015). Planen utgör startskottet för den fortlöpande översyn av utsläppsminskningarna inom den icke handlande sektorn som det föreskrivs om i klimatlagen. Den innehåller ett mål för minskade växthusgasutsläpp på medellång sikt, fram till 2030. Vidare anger planen med vilka åtgärder det kommer att säkerställas att målet uppfylls och att målet harmoniserar med det långsiktiga klimatmålet. Målet läggs upp utifrån EU:s mål för utsläppsminskning 2030, vilket innebär att utsläppen ska minska med minst 40 procent jämfört med nivån 1990.

Dessutom är ambitionen med planen att ta fram den typen av utsläppsminskningar och lösningar som stöder målen på lång sikt, det vill säga fram till 2050. Nästa regeringsperiod blir det aktuellt med att upprätta en klimatpolitisk plan på lång sikt. De långsiktiga målen i Parisavtalet kräver mer utsläppsminskningar och fler åtgärder inom ansvarsfördelningssektorn. I planen på medellång sikt är målet för koldioxidneutralitet satt till 2045. Med tanke på en förutsägbar omvärld måste planerna och arbetet med en klimatpolitisk plan på lång sikt komma igång i tid eftersom den ska innefatta mål som sträcker sig fram till mitten av seklet. Planeringsupplägget för klimatpolitiken kan inte bara utgå från nationella synpunkter. I det hänseendet vill utskottet lyfta fram betydelsen av dels utvecklingen i EU, dels i synnerhet nordiskt samarbete.

Konsekvenser

Redogörelsen bygger på en bred och tvärvetenskaplig konsekvensbedömning som tar avstamp i konsekvensbedömningen i energi- och klimatstrategin. Konsekvensbedömningen preciserar och breddar analyserna, särskilt åtgärderna inom ansvarsfördelningssektorn, och fokuserar på kostnadsbedömning. De största potentiella utsläppsminskningarna finns inom trafik och transport. Där ska utsläppen minska med hälften jämfört med nivån 2005. Samtidigt hör utsläppsminskningar inom trafik och transporter samt konsekvenser och kostnader av minskningar till de största osäkerhetsfaktorerna. Man kan försöka få kontroll över de risker som följer av osäkerhetsfaktorerna genom att väga in flexibilitetsmöjligheter och ange tillräckligt många åtgärder för utsläppsminskning.

Utlåtande EkUU 49/2017 rd

Planen bedöms ha relativt små effekter för samhällsekonomin, och räknat utifrån tillväxtnivån 2030 är förlusten på grund av planen bara 0,51—0,66 procent. De största effekterna noteras i importen och exporten som kommer att minska med 1—2 procent. Ekonomiutskottet understryker att frågan också måste bedömas utifrån vår tillväxtpotential, exempelvis hur nationalprodukten kan komma att öka av tillväxt inom cirkulär ekonomi och ren teknik. Samtidigt som man analyserar kostnaderna för utsläppsminskande åtgärder måste man också undersöka vilken tillväxtpotential de utgör för Finland, framhåller utskottet vidare. Också klimatplanen hade varit betjänt av en tydligare fokusering på möjligheterna.

Här vill utskottet understryka att kostnadsprognosen i planen överlag är förknippad med stor osäkerhet. Planen tar fasta på att främja inhemska träbaserade råvaror som bränsle för energi och transport. Samtidigt kan EU-lagstiftningen i hög grad påverka investeringar, marknadsutveckling och möjligheterna att infria energi- och klimatmålen. I synnerhet hållbarhetskriterierna för biodrivmedel den så kallade LULUCF-förordningen om markanvändning kan bli betydande risker för Finland vad beträffar kostnader och möjligheter att genomföra planen. Rättsakterna är av avgörande betydelse för hur biomassa från skog kan och bör användas för att klimatmålen ska uppfyllas. Kompletterande utredningar om effekterna av planen och uppdateringar av kalkylerna måste i vilket fall som helst göras tillräckligt ofta eftersom regleringsmiljön utvecklas.

Cirkulär ekonomi och bioekonomi: innovationer och exportpotential

Klimatåtgärder har ett tydligt samband med cirkulär ekonomi. Med de åtgärder som ingår i Finlands färdplan för cirkulär ekonomi från 2016 kunde vi både skära ner utsläppen och förbättra industrins konkurrenskraft på samma gång. Många åtgärder inom den cirkulära ekonomin kan erbjuda stora exportmöjligheter. Den totala exportpotentialen inom den cirkulära ekonomin i EU har uppskattats till 1 800 miljarder euro fram till 2030. Ekonomiutskottet vill dessutom påminna om att cirkulär ekonomi måste vara ett genomgående tema i alla sektorer inom lagstiftning och ekonomi. Det är viktigt att se vilka påverkningsmöjligheter lagstiftningen och andra mekanismer ger dels i EU, dels på nationell nivå.

Pilotprojekt, referensobjekt och demonstrationsprojekt inom exporten av cirkulär ekonomi och ren energi spelar en stor roll. En grundläggande förutsättning är dock att de offentliga FoU-anslagen är tillräckligt stora. I det hänseendet är det problematiskt att anslagen till Tekes för energi- och miljöprojekt sjunker.

Utöver pengar behövs det också omfattande partnerskap mellan offentlig och privat sektor och mod att satsa på nya försök. Innovativa statliga upphandlingar bör i större utsträckning utnyttjas för att skapa viktiga referenser. Dessa element är av stor vikt och nära kopplade till varandra i partnerskapsmodellen Tillväxtmotorer (Kasvumoottorit), påpekar utskottet. Det är positivt att redogörelsen lyfter fram kommunernas roll som viktiga klimataktörer och pekar på sambanden mellan statligt och kommunalt klimatarbete. Vidare påpekar utskottet att kommunala och regionala åtgärder spelar en roll dels för att genomföra klimatmålen, dels för att skapa referenser. Också avtalen om energiprestanda inom den kommunala sektorn spelar en viktig roll.

I många hänseenden är den cirkulära ekonomin kopplad till och rentav överlappar bioekonomin. Följaktligen gäller det som sägs ovan om cirkulär ekonomi åtgärder för att främja bioekonomi.

Utlåtande EkUU 49/2017 rd

Dessutom understryker utskottet att biomassa från skog står för en betydande tillväxtpotential. Vidare välkomnar utskottet förslaget att inrätta en investeringsfond för bioekonomi, som kom fram vid utfrågningen av de sakkunniga. Fonden skulle i första hand investera i uppstarts företag inom bioekonomi och i andra hand i uppstarts företag inom ren teknik. Tanken är att det ska vara företag som har produkter och tjänster med stor internationell tillväxtpotential. I projekten gäller det att effektivt ta vara på möjligheterna att få EU-bidrag och privat kapital, understryker ekonomiutskottet.

Konsumentens ställning och roll

I betänkandet om en klimat- och energistrategi understryker ekonomiutskottet att konsumenten måste stå i fokus för energipolitiken när energisystemet befinner sig vid en vändpunkt. Konsumenten får en framträdande roll när det gäller att spara energi och främja energieffektivitet, men också för att göra miljöbättre produktval. Det är en utveckling som innebär digitalisering, automatisering och elektrifiering av transporter å ena sidan och energianvändning i byggnader och smarta elnät å andra sidan. Även om redogörelsen om klimatstrategin fokuserar på transporters och byggnaders energiprestanda, tas frågan om fortsatta åtgärder upp på ett mycket allmänt plan. Konkreta åtgärder för att skapa ekonomiska styrmedel och ordna rådgivning spelar då en avgörande roll. Redogörelsen tar emellertid inte ställning till hur styrmedlen ska omsättas rent praktiskt. Också åtgärderna för att minska allmänhetens koldioxidavtryck och förbättra byggnaders energiprestanda beskrivs ganska allmänt.

Utvecklingstrender inom trafik och transport

Planen för klimatpolitiken på medellång sikt avser i synnerhet åtgärder inom ansvarsfördelningssektorn, där det största handlingsutrymmet och de viktigaste politikvalen gäller transporter. I Finland står transporter för ungefär 40 procent av utsläppen av växthusgaser inom den icke handlande sektorn. Målet är att fram till 2030 minska utsläppen från trafiken med 50 procent jämfört med läget 2005. Åtgärderna riktas särskilt på vägtrafiken. Åtgärderna för att minska utsläppen är uppdelade i tre kategorier: 1. ersätta fossila oljebaserade bränslen med förnybara eller utsläppssnåla alternativ, 2. Energieffektivare fordon, och 3. mer energieffektiva transportsystem.

De aktuella åtgärderna är nära kopplade till de strategier som regeringen redan tidigare beskrivit i energi- och klimatredogörelsen. I betänkandet om energi- och klimatstrategin analyserade utskottet att transportstrategier med särskild fokus på biodrivmedel. Beträffande transportsektorn förutsatte riksdagen då i överensstämmelse med betänkandet att statsrådet inleder åtgärder för att förbereda elektrifiering av trafiken och för att bedöma konsekvenserna av den utvecklingen med avseende på bioekonomi och elmarknaden. Dessutom förutsatte riksdagen att statsrådet i den fortsatta beredningen utreder kostnadseffekterna för konsumenter, näringsliv och konkurrenskraft av att strategin kräver att 30 procent av distribuerade drivmedel ska vara biodrivmedel. Ekonomiutskottet lägger dessutom till följande kompletterande påpekanden.

De sakkunniga hade relativt divergerande synpunkter på hur de föreslagna vägvalen kommer att fungera, räcka till och utgöra risker. Åtgärderna för att elektrifiera trafiken ansågs i och för sig vara både konkreta och tydliga, men särskilt frågan om de räcker till fick uppmärksamhet. Det gäller i synnerhet bidraget för att skaffa elbil. Bidraget ansågs inte vara tillräckligt stort för att el-

Utlåtande EkUU 49/2017 rd

bilsparken i Finland ska kunna hålla jämna steg med föregångarna i resten av Europa. Samtidigt ansågs utsläppsgränsen för skrotningspremien vara hög. Vidare ansågs det att bidraget i den föreslagna formen i alltför hög grad prioriterar traditionella bensin- och dieseldrivna bilar. Energi- och klimatstrategin utgår från att de nya drivmedlen, bränslestationerna och laddstationer för elbilar huvudsakligen ska utvecklas på marknadsmässiga villkor. Det är positivt att klimatplanen, precis som den parlamentariska arbetsgruppen för finansiering av transportnätet i sin halvtidsrapport, inkluderar anslag för en utbyggnad av laddstationer för elbilar och bättre distribution av biogas för transportändamål.

Ekonomiutskottet framhåller vidare att biodrivmedel och elektrifiering av trafiken inte bör ses som motstridiga mål. Det har uppskattats att ökad användning av förnybara bränslen är ett snabbt sätt att minska användningen av fossila bränslen. Utskottet håller med om bedömningen att det finns en del risker med att tonvikten läggs på biobränslen, särskilt vad beträffar EU-lagstiftningen. Också i ett globalt perspektiv är elektrifiering av trafiken en kraftfull trend och det går inte att producera tillräckligt med energi för transporter bara med biodrivmedel. Det är befogat att rikta in bio-drivmedel alltmer på den tunga trafiken, men också på sjö- och flygtrafiken där möjligheterna att satsa på elektrifiering är mer begränsade.

Målet att minska utsläppen med 50 procent fram till 2030 är ambitiöst, menar utskottet. I sin halvtidsrapport säger den parlamentariska trafikarbetsgruppen att utsläppen från trafiken i fortsättningen ska behandlas regelbundet och åtgärderna ses över om det verkar vara så att målen inte kommer att nås. Vidare framhåller arbetsgruppen att skatteincitament bör sättas in för att folk ska köpa utsläppsnåla bilar. Ekonomiutskottet noterar att klimatplanen inte innehåller några skatteincitament. Det är uppenbart att målet för utsläppsminskning är så ambitiöst att metodarsenalen måste ses över och kompletteras regelbundet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att miljöutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 49/2017 rd

Helsingfors 17.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kaj Turunen blå
vice ordförande Harri Jaskari saml
medlem Harry Harkimo saml
medlem Petri Honkonen cent
medlem Laura Huhtasaari saf
medlem Lauri Ihalainen sd
medlem Katri Kulmuni cent
medlem Eero Lehti saml
medlem Markus Lohi cent
medlem Martti Mölsä blå
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Ville Skinnari sd.

Sekreterare var

utskottsråd Lauri Tenhunen.